

МЕЂУНАРОДНИ КРИВИЧНИ СУД ЗА БИВШУ ЈУГОСЛАВИЈУ

Случај бр. ИТ-03-67

ТУЖИЛАЦ ТРИБУНАЛА ПРОТИВ ВОЈИСЛАВА ШЕШЕЉА

МОДИФИКОВАНА ИЗМЕЊЕНА ОПТУЖНИЦА

Тужилац Међународног кривичног суда за бившу Југославију, у складу са својим овлашћењима из члана 18 Статута Међународног кривичног суда за бившу Југославију (у даљем тексту: Статут Међународног суда), оптужује:

ВОЈИСЛАВА ШЕШЕЉА

За ЗЛОЧИНЕ ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ и КРШЕЊА ЗАКОНА и ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, како следи:

ОПТУЖЕНИ

1. Војислав ШЕШЕЉ, син Николе ШЕШЕЉА, рођен је 11. октобра 1954. године у Сарајеву, у Републици Босни и Херцеговини (у даљем тексту: Босна и Херцеговина). Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Сарајеву. Факултетску диплому стекао је 1976, звање магистра 1978, а звање доктора наука 1979. године. Од 1981. до 1984, предавао је политичке науке као асистент на Сарајевском универзитету.

2. Мада је почео као комуниста, Војислав ШЕШЕЉ је на крају постао критичар комунистичког режима у бившој Југославији, а почетком осамдесетих година склопио је блиске везе са групом српских националиста. Године 1984. осуђен је за „контрареволуционарну делатност” и изречена му је казна од осам година затвора. Након што му је Врховни суд Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (у даљем тексту: СФРЈ) смањило казну, пуштен је из затвора 1986. године.

3. Кад је пуштен на слободу, Војислав ШЕШЕЉ се настанио у Београду и наставио да се бави националистичком политиком. Године 1989. отпутовао је у САД и упознао председника Четничког покрета у слободном свету Момчила Ђујића, који га је на дан 600. годишњице Косовске битке - 28. јуна 1989. године - именовао за четничког војводу, што значи вођу. Након што му је додељена та титула, Војислав ШЕШЕЉ је путовао по САД, Канади, Аустралији и Западној Европи сакупљајући средства којима ће финансирати своју националистичку делатност. Дана 23. јануара 1990. године, Војислав ШЕШЕЉ је постао вођа Српског слободарског покрета, а 14. марта 1990. ушао је у коалицију са Вуком Драшковићем, такође српским националистом, и основао Српски покрет обнове (у даљем тексту: СПО).

4. У јуну 1990. године, Војислав ШЕШЕЉ је основао странку Српске народне обнове, која је касније преименована у Српски четнички покрет. На изборима у

децембру 1990. године, његова странка је освојила скоро 100.000 гласова. Убрзо након тога, власти СФРЈ су забраниле Српски четнички покрет. Дана 23. фебруара 1991. године, Војислав ШЕШЕЉ је изабран за председника новоосноване Српске радикалне странке (у даљем тексту: СРС). У јуну 1991. године постао је члан Скупштине Републике Србије. На готово свакодневним митинзима и током предизборне кампање, позивао је на јединство Срба и на рат против „историјских непријатеља” Србије, односно против становништва хрватске, муслиманске и албанске националности на територији бивше Југославије. Више релевантних историјских и политичких чињеница износи се у Додатку И ове оптужнице.

ИНДИВИДУАЛНА КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ

Члан 7(1) Статута Међународног суда

5. Војислав ШЕШЕЉ сноси индивидуалну кривичну одговорност за злочине који се наводе у члановима 3 и 5 Статута Међународног суда и који су описани у овој оптужници, које је он планирао, наредио, подстицао, починио или чије је планирање, припрему или извршење на други начин помагао и подржавао. Кад у овој оптужници користи реч „починити”, тужилац нема намеру да сугерише да је оптужени физички починио све злочине за које се терети као лично одговоран. Наводи о физичком чињењу су изнети само по питању оптужби за прогон, (тачка 1) вршен путем директног и јавног етничког омаловажавања (параграфи 15 и 17(к)), у вези с говорима оптуженог у Вуковару, Малом Зворнику и Хртковцима, путем депортације и присилног премештања (параграфи 15 и 17(и)), у вези с говором оптуженог у Хртковцима, те по питању оптужби за депортацију и нехумана дела (присилно премештање) (тачке 10-11, параграфи 31-33), у вези са говором оптуженог у Хртковцима. Реч „починити” у овој оптужници укључује учествовање Војислава ШЕШЕЉА у удруженом злочиначком подухвату у својству сапочиниоца. Кад у овој оптужници користи реч „подстицао”, оптужба оптуженог Војислава ШЕШЕЉА терети да је својим говорима, изјавама, радњама и/или пропустима допринео да се код извршилаца створи одлука да почине наведена кривична дела.

6. Војислав ШЕШЕЉ је учествовао у удруженом злочиначком подухвату. Сврха тог удруженог злочиначког подухвата била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5 Статута Међународног суда, већина Хрвата, Муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске (у даљем тексту: Хрватска) и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији (у даљем тексту: Србија), како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина” (односно Српска Аутономна Област Крајина), „САО Западна Славонија” и „САО Славонија, Барања и Западни Срем” (после 19. децембра 1991, „САО Крајина” се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО Западна Славонија и САО Славонија, Барања и Западни Срем ушле су у састав РСК), те „Дубровачку републику”. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац, Зворник, пет општина познатих под именом „шире подручје Сарајева” (Илијаш, Вогошћа, Ново Сарајево, Илица и Рајловац), Бијељину, Мостар, Невесиње и Брчко.

7. Злочини наведени у овој оптужници били су део циља овог удруженог злочиначког подухвата, а Војислав ШЕШЕЉ је имао свест и намеру потребне за чињење сваког тог злочина. Алтернативно, злочини наведени у тачкама од 1 до 9 и од 12 до 14 ове оптужнице били су природне и предвидиве последице остварења циља овог удруженог злочиначког подухвата, а Војислав ШЕШЕЉ је био свестан да су такви злочини могући исход остварења удруженог злочиначког подухвата.

8. Горенаведени удружени злочиначки подухват настао је пре 1. августа 1991. и трајао најмање до децембра 1995. Војислав ШЕШЕЉ је учествовао у овом удруженом злочиначком подухвату до септембра 1993, кад је дошао у сукоб са Слободаном Милошевићем. Војислав ШЕШЕЉ је на остварењу циља удруженог злочиначког подухвата радио у договору са више појединаца. Сваки учесник или саизвршилац у склопу удруженог злочиначког подухвата одиграо је своју улогу или више улога које су значајно допринеле остварењу циља овог подухвата. Међу осталим појединцима који су учествовали у овом удруженом злочиначком подухвату били су Слободан МИЛОШЕВИЋ, генерал Вељко КАДИЈЕВИЋ, генерал Благоје АЦИЋ, пуковник Ратко МЛАДИЋ, Јовица СТАНИШИЋ, Франко СИМАТОВИЋ звани „Френки“, Радован СТОЈИЧИЋ звани „Баца“, Милан МАРТИЋ, Горан ХАЦИЋ, Радован КАРАЦИЋ, Момчило КРАЈИШНИК, Биљана ПЛАВШИЋ, Жељко РАЖНАТОВИЋ звани „Аркан“ и други припадници Југословенске народне армије (у даљем тексту: ЈНА), касније Војске Југославије (у даљем тексту: ВЈ), новоформиране српске Територијалне одбране (у даљем тексту: ТО) у Хрватској и у Босни и Херцеговини, војске Републике Српске Крајине (у даљем тексту: СВК), војске Републике Српске (у даљем тексту: ВРС), ТО-а Србије и Црне Горе, снага локалне српске полиције и полицијских снага Републике Србије и Републике Српске (у даљем тексту: снаге МУП-а), укључујући Државну безбедност (у даљем тексту: ДБ) Министарства унутрашњих послова Републике Србије и специјалних снага српске полиције у САО Крајини и у РСК-у које су се обично називале „Мартићева полиција“, „мартићевци“, „Полиција САО Крајине“ или „Милиција САО Крајине“ (у даљем тексту: Мартићева полиција), те припадници паравојних снага из Србије и Црне Горе, паравојних снага босанских Срба и хрватских Срба и добровољачких јединица као што су „четници“ или „шешељевци“ (у даљем тексту, заједно: српске снаге), као и друге политичке личности из С(Ф)РЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и из руководства босанских и хрватских Срба.

9. Војислав ШЕШЕЉ, као председник Српске радикалне странке (СРС), био је истакнута политичка личност у СФРЈ/СРЈ у периоду на који се односи ова оптужница. Заговарао је политику уједињења „свих српских земаља“ у хомогену српску државу. Такозвану линију Карлобаг-Огулин-Карловац-Вировитица означио је као западну границу те нове српске државе (о којој је говорио као о „Великој Србији“) која укључује Србију, Црну Гору, Македонију и знатне делове Хрватске и Босне и Херцеговине.

10. Војислав ШЕШЕЉ, делујући сам и у договору с другим учесницима удруженог злочиначког подухвата, учествовао је у удруженом злочиначком подухвату на следеће начине:

а. Учествовао је у регрутовању, формирању, финансирању, снабдевању, пружању подршке и руковођења српским добровољцима повезаним са СРС-ом, најчешће званим „четници“ или „шешељевци“. Те добровољачке јединице су биле основане и подржаване да би помогле у извршењу овог удруженог злочиначког подухвата путем чињења злочина којим се крше одредбе чланова 3 и 5 Статута Међународног суда.

б. Држао је хушкачке говоре у медијима, на јавним наступима и приликом својих посета добровољачким јединицама и другим српским снагама у Хрватској и Босни и Херцеговини, подстичући те снаге на чињење злочина којим се крше одредбе чланова 3 и 5 Статута Међународног суда.

ц. Заговарао је и подстицао стварање хомогене „Велике Србије“, која би конкретно обухватала подручја наведена у овој оптужници, путем силе, те на тај начин учествовао у ширењу ратне пропаганде и распиривању мржње према несрпском становништву.

д. У својим јавним говорима позивао је на протеривање хрватских цивила из делова покрајине Војводине у Србији, и тако подстицао своје следбенике и локалне власти да учествују у кампањи прогона локалног хрватског становништва.

е. Учествовао је у планирању и припремама за преузимање власти у градовима и селима у две српске аутономне области у Хрватској и у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева“, те у општинама Бијељина, Мостар, Невесиње

и Брчко у Босни и Херцеговини, те за касније присилно уклањање већине несрпског становништва са тих подручја.

ф. Учествовао је у пружању финансијске, материјалне, логистичке и политичке подршке потребне за такво преузимање власти. Ту подршку, уз помоћ Слободана Милошевића, обезбедио је од српских власти и Срба из иностранства, где је прикупљао средства за подршку остварењу циља удруженог злочиначког подухвата.

г. Регрутовао је српске добровољце повезане са СРС-ом и индоктринисао их својом екстремном националистичком реториком како би учествовали у присилном уклањању несрпског становништва са циљних подручја путем чињења злочина из ове оптужнице на нарочито насилан и бруталан начин.

11. Војислав ШЕШЕЉ је свесно и хотимично учествовао у овом удруженом злочиначком подухвату, имајући исту намеру као и његови други учесници или свест о предвидивим последицама њихових поступака. По том основу, он за ове злочине сноси индивидуалну кривичну одговорност по члану 7(1) Статута Међународног суда, поред одговорности коју по истом члану сноси зато што је планирао, наредио, подстицао, физички починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему и извршење ових злочина.

ОПШТИ ПРАВНИ НАВОДИ

12. Све време на које се односи ова оптужница, у Хрватској и у Босни и Херцеговини постојало је стање оружаног сукоба. Постојао је нексус између тог стања оружаног сукоба и злочина за које се овде наводи да су почињени у Хрватској, Босни и Херцеговини и деловима Војводине у Србији.

13. Све време на које се односи ова оптужница, Војислав ШЕШЕЉ је био дужан да се придржава закона и обичаја који регулишу вођење оружаних сукоба.

14. Понашање за које се оптужницом терети као за злочине против човечности било је део распрострањеног или систематског напада усмереног против хрватских, муслиманских и других несрпских цивила на широким подручјима Хрватске, Босне и Херцеговине и Војводине у Србији.

ОПТУЖБЕ:

ТАЧКА 1 (ПРОГОНИ)

15. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године, Војислав ШЕШЕЉ, делујући појединачно или у договору са познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење прогона хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва на територији САО Западна Славонија и САО СБЗС (Славонија, Барања и Западни Срем), у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева”, те у општинама Бијељина, Мостар, Невесиње и Брчко у Босни и Херцеговини и у деловима Војводине у Србији.

16. Током целог тог периода, српске снаге, које су се састојале од јединица ЈНА (а затим ВЈ), локалних јединица српског ТО-а (које су касније трансформисане у војску РСК (СВК) и војску Републике Српске (ВРС)), те јединица ТО-а из Србије и Црне Горе, јединица локалне српске полиције и МУП-а Републике Србије, те добровољачких и паравојних јединица, укључујући добровољце које је регрутовао и/или подстрекавао Војислав ШЕШЕЉ, нападале су и преузимале контролу над градовима и селима на тим

подручјима. Након преузимања власти, те српске снаге, у сарадњи са локалним српским властима, успоставиле су режим прогона срачунат на то да се несрпско цивилно становништво истера са тих подручја.

17. Ти прогони су чињени на политичкој, расној и верској основи, а обухватали су:

а. Истребљење или убиство многих хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, укључујући жене, децу и старије особе, у општини Вуковар и селима Воћин, Хум, Бокане и Красковић у Хрватској, у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева“, те у општинама Бијељина, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, о чему се детаљи износе у параграфима од 18 до 27 ове оптужнице.

б. Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других несрпских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у Вуковару, у Воћину и околини, те у Босанском Шамцу, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева“, те у Бијељини, Мостару, Невесињу и Брчком, о чему се детаљи износе у параграфима од 28 до 30 ове оптужнице.

ц. Успостављање и одржавање нехуманих животних услова за хрватске, муслиманске и друге несрпске цивиле у поменутиим заточеничким објектима.

д. Стално мучење, премлаћивање и убијање заточених цивила хрватске, муслиманске и друге несрпске националности у поменутиим заточеничким објектима.

е. Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других несрпских цивила заточених у поменутиим заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у њиховим домовима у Вуковару, Воћину, Босанском Шамцу, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева“, те у Бијељини, Мостару и Брчком. Присилни рад обухватао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, те друге видове физичког рада на фронту.

ф. Сексуално злостављање хрватских, муслиманских и других несрпских цивила од странесрпских војника приликом заробљавања и у заточеничким објектима.

г. Увођење рестриктивних и дискриминационих мера уперених против хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва, укључујући особе у Воћину у Хрватској и Босанском Шамцу, Зворнику, на „ширем подручју Сарајева“, те у Бијељини, Мостару и Невесињу у Босни и Херцеговини, али и у деловима Војводине у Србији, као што су ограничавање слободе кретања; уклањање са положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији; отпуштање са посла; ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

х. Мучење, премлаћивање и пљачкање хрватских, муслиманских и других несрпских цивила.

и. Депортација или присилно премештање десетина хиљада хрватских, муслиманских и других несрпских цивила са горенаведених територија и из делова Војводине у Србији, као што се детаљније описује у параграфима од 31 до 33.

ј. Намерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и верских објеката хрватског, муслиманског и другог несрпског цивилног становништва у општини Вуковар и у Воћину у Хрватској, те у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева“ и у општинама Бијељина, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, као што се детаљније описује у параграфу 34.

к. Директно и јавно омаловажање хрватског, муслиманског и другог несрпског становништва у Вуковару, Зворнику и Хртковцима путем говора мржње, а на основу њихове националне припадности.

Овим делима и пропустима, Војислав ШЕШЕЉ је починио:

Тачка 1: Прогоне на политичкој, расној или верској основи, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члановима 5(х) и 7(1) Статута Међународног суда.

ТАЧКЕ од 2 до 4

(ИСТРЕБЉЕЊЕ И УБИСТВО)

18. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па до јуна 1992. године, на територији САО СБЗС у Вуковару, а на територији САО Западна Славонија у Вођину, од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева“, те у општинама Бијељина, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, Војислав ШЕШЕЉ, делујући појединачно или у договору са другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење истребљења и убиства хрватских, муслиманских и других несрпских цивила, као што се наводи у параграфима од 19 до 27 ове оптужнице.

ХРВАТСКА САО ЗАПАДНА СЛАВониЈА

19. Почев од августа 1991. године, српске снаге, укључујући добровољачке јединице зване „шешевци“, имале су контролу над Вођином. У новембру 1991. године, Војислав ШЕШЕЉ је посетио Вођин и обратио се добровољцима. Подстакнуте говорима Војислава ШЕШЕЉА, добровољачке јединице, посебно „шешевци“, почеле су да пале куће хрватских грађана и да убијају хрватске цивиле у селима Вођин, Хум, Бокане и Красковић све док се 13. децембра 1991. године нису повукле са тог подручја. Ишли су од куће до куће и убијали сваког ког су нашли, укупно четрдесет три цивила. Неки од оних који су се сакрили успели су да преживе. Имена жртава дају се у Додатку ИИ у прилогу ове оптужнице.

САО СБЗС – ВУКОВАР

20. У новембру 1991. године, у току борби које су српске снаге водиле да би заузеле Вуковар, Војислав ШЕШЕЉ је обишао град и јавно изјавио да „ниједан усташа не сме жив да изађе из Вуковара“, подстичући на тај начин убијање Хрвата. Дана 20. новембра 1991. или приближно тог датума, као део опште кампање прогона, српске војне снаге, у чијем саставу су били припадници ЈНА и ТО-а, те добровољачких и паравојних јединица под командом, контролом или утицајем ЈНА, ТО-а СБЗС и других учесника удруженог злочиначког подухвата, укључујући добровољце које је регрутовао и/или подстрекавао Војислав ШЕШЕЉ, одвеле су око четири стотине Хрвата и других несрба из вуковарске болнице након што су Срби преузели власт у том граду. Око три стотине тих несрба пребачено је у касарну ЈНА, а затим на пољопривредно добро Овчара, око пет километара јужно од Вуковара. Ту су припадници српских снага сатима тукли и мучили жртве. Током вечери 20. новембра 1991. године, војници су жртве у групама од 10-20 људи превозили на једно удаљено стратиште између пољопривредног добра Овчара и Грабова, где су из ватреног оружја убили око две стотине педесет и пет несрба из вуковарске болнице. Њихова тела закопана су у масовну гробницу. Имена жртава ових убистава наводе се у Додатку III у прилогу ове оптужнице.

21. Након што су српске снаге презеле контролу над Вуковаром 18. новембра 1991. године, у „Велепромету“ се окупило више од хиљаду цивила. Неке су на то место потерале српске снаге, а други су ишли добровољно, тражећи заштиту. До 19. новембра 1991, у „Велепромету“ се окупило око две хиљаде људи. ЈНА је отприлике осам стотина окупљених лица сматрала ратним заробљеницима. Увече тог 19. новембра 1991, убрзо након што је ЈНА почела да пребацује наводне ратне заробљенике у свој затворски објект у Сремској Митровици у Србији, српске снаге, међу којима су били добровољци које је регрутовао и/или подстрекавао Војислав ШЕШЕЉ, издвојиле су одређени број појединаца из те групе наводних ратних

заробљеника. Те издвојене појединце извели су из „Велепромета“ и убили. Тела неких од тако убијених жртава пребачена су на пољопривредно добро Овчара и покопана у масовну гробницу, а тела шест жртава остављена су да леже на земљи иза „Велепромета“. Имена ових шест жртава наводе се у Додатку IV ове оптужнице.

БОСНА и ХЕРЦЕГОВИНА ЗВОРНИК

22. У марту 1992. Војислав ШЕШЕЉ је одржао говор на митингу у Малом Зворнику, који лежи на другој обали реке Дрине преко пута Зворника. Војислав ШЕШЕЉ је рекао: "Драга браћо четници, нарочито ви са друге стране реке Дрине, ви сте највећи јунаци. Очистићемо Босну од пагана и показаћемо им пут који води на исток, где им је и место", подстичући тако прогон несрба у Зворнику. У априлу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“ и „Арканови тигрови“, напале су град Зворник и преузеле контролу над њим и околним селима. У том нападу, српске снаге су убиле много несрпских цивила. Дана 9. априла 1992. године или приближно тог датума, припадници Арканове јединице погубили су двадесет мушкараца и младића, босанских Муслимана и босанских Хрвата, у граду Зворнику. Након преузимања власти, несрби су рутински заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Стотине несрпских цивила било је заточено у Зворнику или околини Зворника од априла до јула 1992. године, и то у фабрици обуће „Стандард“, у „Циглани“, на Економији, у Дому културе у Дрињачи и у Дому културе у Челопеку. Дана 12. маја 1992. године или приближно тог датума, на Економији, српске снаге, међу којима је био вођа једне групе „шешељеваца“, претукле су на смрт заточеника Несибџа Даутовића. У јуну или јулу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце познате као „шешељевци“, убиле су једног заточеног мушкараца несрпске националности у „Циглани“. Од 30. до 31. маја 1992. године, српске снаге, укључујући групу „шешељеваца“, мучиле су и убиле 88 мушкараца босанских Муслимана у Дому културе у Дрињачи. У периоду од 1. до 5. јуна 1992, српске снаге су убиле више од 150 мушкараца босанских Муслимана у Техничкој школи у Каракају. У периоду од 7. до 9. јуна 1992, српске снаге су убиле више од 150 заточеника у Гериној кланици. Српске снаге су од 1. до 26. јуна 1992. године убиле више од четрдесет заточених мушкараца несрпске националности у Дому културе у Челопеку. Имена жртава из „Циглане“, Дома културе у Дрињачи, Техничке школе у Каракају, Герине кланице и Дома културе у Челопеку чији идентитет је утврђен наводе се у Додатку V ове оптужнице.

БОСАНСКИ ШАМАЦ

23. У априлу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, напале су град Босански Шамец и преузеле контролу над њим и околним селима. Након преузимања власти, стотине несрба је рутински заточавано, премлаћивано и мучено у главној полицијској згради (СУП-у), згради Територијалне одбране (ТО-у), у згради основне и средње школе, као и у складишту пољопривредне задруге у Црквини, југозападно од града Босанског Шамца, а десетине их је убијено. Дана 7. маја 1992. или приближно тог датума, двојица вођа једне јединице „шешељеваца“ убиле су из ватреног оружја осамнаест мушкараца и младића у складишту пољопривредне задруге у Црквини. Имена жртава из Црквине наводе се у Додатку VI ове оптужнице.

„ШИРЕ ПОДРУЧЈЕ САРАЈЕВА“

24. Почев од априла 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, напале су градове и села на „ширем подручју Сарајева“, укључујући место Илијаш и село Љешево у општини Илијаш, село Свраке у општини Вогошћа и

насеље Грбавица у општини Ново Сарајево и преузеле контролу над њима. Након преузимања власти, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 5. јуна 1992. или приближно тог датума, припадници једне јединице „шешељеваца“ убили су 22 цивила несрпске националности у селу Љешево. Током лета 1993, припадници јединице „шешељеваца“ одсекли су главу једном цивилу и убили четири ратна заробљеника на подручју Црне Ријеке у општини Илијаш. Током лета 1993, припадници једне јединице „шешељеваца“ убили су на брду Жуч у општини Вогошћа двадесет пет мушкараца несрпске националности коришћених као живи штит и двојицу мушкараца несрпске националности који су одбили да буду употребљени као живи штит. Дана 17. јула 1993, припадници једне јединице „шешељеваца“ на Игману у општини Илиџа убили су два ратна заробљеника: Живка Крајишника и Русмира Хамалукића. Имена жртава убиства/истребљења у Љешеву и на Жучи чији идентитет је утврђен наведена су у Додатку ВИИ овој оптужници.

БИЈЕЉИНА

25. У марту 1992. године, Војислав ШЕШЕЉ је посетио чланове Српске радикалне странке у граду Бијељини како би разрадили план о заузимању општине Бијељина од стране Срба и кампањи прогона несрба која ће уследити. Дана 31. марта 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, нападе су град Бијељину и села у општини Бијељина и преузеле контролу над њима. Током заузимања града Бијељина, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, погубиле су шест цивила. Након преузимања власти, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, сексуално злостављани, мучени и убијани. У периоду од априла 1992. до септембра 1993, у згради СУП-а у граду Бијељини и у логору Батковић надомак Бијељине било је заточено на стотине несрба. Скоро стотину заточеника је умрло услед злостављања и нечовечних услова у логору Батковић. Имена жртава убиства/истребљења у Бијељини и логору Батковић чији идентитет је утврђен наведена су у Додатку ВИИИ овој оптужници.

МОСТАР

26. У периоду од априла 1992. до јуна 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, нападе су град Мостар и околна села и преузеле контролу над њима. Након напада, несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 13. јуна 1992. или приближно тог датума, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, заробиле су осамдесет осам цивила несрпске националности из насеља Залик и села Потоци, Кути Ливач, Врапчићи и других околних села и пребациле их на фудбалски стадион у селу Врапчићи, тамо их затвориле у свлационицу и потом убиле. Тела тих несрба пронађена су на депонији у Уборку. Уз то, 13. јуна 1992. или приближно тог датума, осамнаест цивила несрба из Залика заробљено је и пребачено у градску мртвачницу у Сутини. Након тога су убијени у Сутини, у близини градске мртвачнице, а потом бачени у једну јаму поред Неретве. У том заточавању и убијању учествовали су „шешељевци“. Имена жртава убиства/истребљења у Уборку и Сутини чији је идентитет утврђен наведена су у Додатку IX овој оптужници.

НЕВЕСИЊЕ

27. У јуну 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, преузеле су контролу над градом Невесињем и нападе муслиманска села у тој општини. Током тог периода несрби су редовно заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Дана 22. јуна 1992. или приближно тог датума, српске снаге, укључујући добровољце зване „шешељевци“, у шуми на подручју Вележа заробиле су седамдесет

шест цивила Муслимана и одвеле их у основну школу у селу Днопоље у долини Зијемље. Мушкарци су одвојени од жена и деце. Ти мушкарци су убијени. Њихова тела су пронађена на месту званом Телећа Ластва. Жене и деца су пребачени у топлану у Килавцима, Невесиње, и тамо заточени. Четрдесет четворо њих је убијено у јами на депонији у Липовачи. „Шешељевци“ су учествовали у њиховом заточавању и убијању. Пет жена из топлане је потом заточено у одмаралишту на Борачком језеру у општини Коњиц, које су српске снаге, укључујући „шешељевце“, користиле као војну базу. Од пет жена заточених на тој локацији, две су касније убијене. Дана 26. јуна 1992. или приближно тог датума, једанаест цивила Муслимана с подручја Хруште и Кљуне заробљено је у Телећој Ластви. Заточени су и мучени у основној школи у Зијемљу. Седморо их је одведено и потом убијено. Њихова тела супронађена у једној јами у Зијемљу. У тим убиствима су учествовали и „шешељевци“. Исто тако, у јуну 1992, српске снаге, укључујући „шешељевце“, заробиле су двадесет цивила Муслимана из Лакта и заточиле их у одмаралишту на Борачком језеру, а потом деветнаесторо њих убиле на планини Борашници код Невесиња. Имена жртава убиства/истребљења у јами Липовача и на планини Борашница чији је идентитет утврђен, као и имена жртава убиства/истребљења чији је идентитет утврђен и чија су тела пронађена у Телећој Ластви и у јами у Зијемљу, наведена су у Додатку Х овој оптужници.

Својим учешћем у овим делима, Војислав ШЕШЕЉ је починио:

Тачка 2: Истребљење, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члану 5(б) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 3: Убиство, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члану 5(а) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 4: Убиство, КРШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, санкционисано заједничким чланом 3(1)(а) Женевских конвенција из 1949, кажњиво по члану 3 и 7(1) Статута Међународног суда.

ТАЧКЕ од 5 до 9

(ЗАТВАРАЊЕ, МУЧЕЊЕ, ДРУГА НЕХУМАНА ДЕЛА и ОКРУТНО ПОСТУПАЊЕ)

28. Од августа 1991. до септембра 1993. године, Војислав ШЕШЕЉ, делујући појединачно или у договору с другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење затварања у нехуманим условима муслиманских, хрватских и других несрпских цивила на горе наведеним територијама.

29. Српске војне снаге, које су се састојале од јединица ЈНА (и касније ВЈ), ТО-а хрватских и босанских Срба (које су касније трансформисане у војску РСК (СВК) и војску Републике Српске (ВРС)), добровољачких и паравојних јединица, укључујући добровољачке јединице које је регрутовао и/или подстрекао Војислав ШЕШЕЉ, делујући у сарадњи са припадницима локалне полиције и локалним српским властима, заробиле су и заточиле стотине хрватских, муслиманских и других несрпских цивила. Ти цивили су држани у краћем или дужем заточеништву у следећим заточеничким објектима:

а) Складиште „Велепромета“, Вуковар, САО СБЗС, новембар 1991, објекат је водила ЈНА, око хиљаду двеста заточеника.

б) Пољопривредно добро Овчара, околина Вуковара, САО СБЗС, новембар 1991, објекат је водила ЈНА, око три стотине заточеника.

ц) Подрум зграде банке у Воћину у октобру 1991, неколико заточеника.

д) „Лагер Секулинци“ код Воћина у августу 1991, три заточеника.

- е) Фабрика обуће „Стандард“, „Циглана“, Економија, Дом културе у Дрињачи, Техничка школа у Каракају, Герина кланица и Дом културе у Челопеку, Зворник, Босна и Херцеговина, од априла до јула 1992, стотине заточеника.
- ф) Главна полицијска зграда (СУП), зграда Територијалне одбране (ТО), зграда основне и средње школеу Босанском Шамцу и складиште пољопривредне задруге у Црквини, у околини Босанског Шамца, Босна и Херцеговина, од априла до септембра 1992, стотине заточеника.
- г) Складиште „Искра“ у селу Подлугови, општина Илијаш, „Плањина кућа“ у селу Свраке, општина Вогошћа, „Соњина кућа“ у општини Вогошћа, касарна у селу Семизовац, општина Вогошћа, и вулканизерска радионица на раскрсници у Вогошћи, општина Вогошћа, у периоду од априла 1992. до септембра 1993, десетине заточеника.
- х) Зграда СУП-а у граду Бијељини и заточенички логор Батковић близу града Бијељине у периоду од априла 1992. до септембра 1993, стотине заточеника.
- и) Логор Лука у општини Брчко у периоду од маја до јула 1992, стотине заточеника.
- ј) Градска мртвачница у Сутини, Мостар, и стадион у Врапчићима, општина Мостар, током јуна 1992, више од стотину заточеника.
- к) Подрум топлане у Килавцима, Невесиње, одмаралиште на Борачком језеру, Невесиње, основна школа у Зијемљу, Невесиње, и зграда СУП-а у Невесињу током јуна 1992, више од стотину заточеника.

30. Животни услови у тим заточеничким објектима били су сурови и обележени нечовечним поступањем, претрпаошћу, гладовањем, присилним радом, неадекватном лекарском негом и систематским физичким и психичким злостављањем које је укључивало мучење, премлаћивање и сексуално насиље.

Својим учешћем у овим делима, Војислав ШЕШЕЉ је починио:

Тачка 5: Затварање, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члановима 5(е) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 6: Мучење, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члановима 5(ф) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 7: Нехумана дела, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члановима 5(и) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 8: Мучење, КРШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, санкционисано заједничким чланом 3(1)(а) Женевских конвенција из 1949, кажњиво по члановима 3 и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 9: Окрутно поступање, КРШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, санкционисано заједничким чланом 3(1)(а) Женевских конвенција из 1949, кажњиво по члановима 3 и 7(1) Статута Међународног суда.

ТАЧКЕ 10 и 11
(ДЕПОРТАЦИЈА, ПРИСИЛНО ПРЕМешТАЊЕ)

31. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК-у, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. у Босни и Херцеговини, те од маја до августа 1992. у деловима Војводине у Србији, Војислав ШЕШЕЉ, делујући појединачно или у договору са другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других несрпских цивила из места њихових законских

пребивалишта у Вуковару (САО СБЗС) у новембру 1991, а у Вођину (САО Западна Славонија) у новембру и децембру 1991, у општини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. до септембра 1993, у општини Босански Шамац у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. до септембра 1993, на „ширем подручју Сарајева“ у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. до септембра 1993, у општини Бијељина у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. до септембра 1993, у општини Невесиње у Босни и Херцеговини у периоду од јуна 1992. до септембра 1993, те у деловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у периоду од маја до августа 1992. године.

32. Да би оствариле овај циљ, српске снаге које су се састојале од ЈНА (и касније ВЈ), локалних јединица ТО-а хрватских и босанских Срба (које су касније трансформисане у војску РСК (СВК) и војску Републике Српске (ВРС)) и оних из Републике Србије и Црне Горе, те добровољаца и паравојних јединица, међу којима су били „Бели орлови“ и „Душан Силни“, као и од добровољаца које је регрутовао и/или подстрекао Војислав ШЕШЕЉ, делујући у сарадњи са локалном полицијом и полицијом Србије, опколиле су хрватске и босанске градове и села и захтевале да становници предају оружје, укључујући и своје ловачке пушке које су легално поседовали. Након тога су ти градови и села били нападнути или заузети на неки други начин, чак и она места у којима су се становници повиновали захтевима. Намера тих напада била је да се становништво натера у бекство. Након што би преузеле контролу над тим градовима и селима, српске снаге су у неким местима сакупљале преостало хрватско, муслиманско и друго несрпско становништво и под претњом силом превозиле га до локација у Хрватској или Босни и Херцеговини које нису биле под српском контролом или их депортовале на локације ван Хрватске или Босне и Херцеговине, а нарочито у Србију и Црну Гору. У другим местима, српске снаге у сарадњи са локалним српским властима уводиле су рестриктивне и дискриминационе мере за несрпско становништво и учествовале у кампањи терора чији циљ је био да се оно протера са те територије. Већина несрба који су остали касније је депортована или присилно премештена из својих домова.

33. У мају 1992. године, Војислав ШЕШЕЉ је дошао у Војводину и састао се са својим сарадницима из СРС-а. Војислав ШЕШЕЉ је своје сараднике упутио да контактирају несрбе и да им запрете смрћу ако не оду са тог подручја. Дана 6. маја 1992, Војислав ШЕШЕЉ је одржао хушкачки говор у селу Хртковци, у Војводини, у којем је позивао на протеривање Хрвата са тог подручја и прочитао списак са именима појединих мештана Хрвата који би требало да оду у Хрватску. Услед тог говора, изван број Хрвата одлучио је да оде из села Хртковци. После тог говора, присталице и сарадници оптуженог, укључујући чланове СРС и СЧП (Српски четнички покрет), у Хртковцима су започели кампању етничког чишћења усмерену против несрба, а нарочито против Хрвата. Током следећа три месеца, многи несрби били су шиканирани, претило им се смрћу и застрашивало, присиљавајући их на одлазак. Куће Хрвата су опљачкане и у њих су се уселили Срби. Често су се у куће несрба који су били натерани на одлазак усељавале српске породице расељене из других делова бивше Југославије.

Својим учешћем у овим делима, Војислав ШЕШЕЉ је починио:

Тачка 10: Депортацију, ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члановима 5(д) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 11: Нехумана дела (присилна премештања), ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЕЧНОСТИ, кажњив по члановима 5(и) и 7(1) Статута Међународног суда.

(БЕЗОБЗИРНО РАЗАРАЊЕ И ПЉАЧКА ЈАВНЕ ИЛИ ПРИВАТНЕ ИМОВИНЕ)

34. Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума до маја 1992. у српским аутономним областима у Хрватској и РСК-у, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па барем до септембра 1993. године у општинама Босански Шамац, Зворник, на „ширем подручју Сарајева“, те у општинама Бијељина, Мостар и Невесиње у Босни и Херцеговини, Војислав ШЕШЕЉ, делујући појединачно или у договору са другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника који нису били оправдани војном нуждом. То намерно и безобзирно разарање и пљачка обухватили су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а извршени су у следећим градовима и селима:

САО СБЗС: Вуковар (уништене су стотине домова)

САО Западна Славонија: Воћин и Хум (уништене су десетине домова и католичка црква) и Босна и Херцеговина: Босански Шамац (уништене су стотине домова и једна џамија), Зворник (уништене су стотине домова, четири џамије и верска документација), „шире подручје Сарајева“ (у општини Илијаш уништене су куће, џамије и католичка црква; у општини Вогошћа уништене су куће, џамије и католичка црква); Бијељина (у граду Бијељини је оскрнављена католичка црква а пет џамија је уништено; у селу Јања уништене су две џамије и још четири џамије у другим селима); Мостар (уништене су стотине домова и неколико џамија) и Невесиње (уништене су десетине домова и седам џамија).

Својим учешћем у овим делима, Војислав ШЕШЕЉ је починио:

Тачка 12: Безобзирно разарање села или пустошење које није оправдано војном нуждом, КРШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, кажњиво по члановима 3(б) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 13: Уништавање или хотимично nanoшење штете установама намењеним религији или образовању, КРШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, кажњиво по члановима 3(д) и 7(1) Статута Међународног суда.

Тачка 14: Пљачку јавне или приватне имовине, КРШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБИЧАЈА РАТОВАЊА, кажњиво по члановима 3(е) и 7(1) Статута Међународног суда.

/потпис на оригиналу/
Carla Del Ponte, тужилац
(печат Тужилаштва)

Дана 12. јула 2005.
У Хагу, Холандија